

GRŠKO PERZIJSKE VOJNE: 5. stol. pr. n. št

Vzroki za vojno

Perzijci so pri širjenju svoje države pokorili tudi grške jonske polise v Mali Aziji. Ti so pozneje perzijskemu kralju Dareju I. odrekli plačilo davkov in se uprli nadvladi Jonske Grke. Jonske Grke je v upor združila grška kolonija Milet:

“/.../ ko so Perzijci potolki Jonce na morju, so oblegali Milet s kopne in vodne strani. Spodkopavali so obzidje, premikali vseh vrst oblegovalne stroje ter zavzeli mesto z naskoko m /.../ Prebivalstvo so zaslužjili, tako da je Milet res doživel to, kar mu je bilo prerokovano /.../

(Herodot: Zgodbe. Slovenska matica, 2003, str.438)

Milet je zaradi tega napada za pomoč zaprosil Atene, ki so temu mestu pomagale z vojsko in z ladjami. Perzijski kralj se je odločil Atenam maščevati in tako je prišlo do 15 let trajajočih vojn med Grki in Perzijci. K obrambi grškega ozemlja so pristopili tudi Šparta in nekateri drugi polisi zunaj Male Azije.

Perzijski kralj Darej I. (549 – 486 pr.n.št) je slovel kot veliki državnik in sposoben voditelj. Parzijski imperij je razdeio na upravne enote – satrapije, ki so jo v njegovem imenu uprabljali perzijski plemili, ki jim je zaupal. V državi je uvedel enoten zlati denar. V Perziji je dal zgraditi številne ceste, organiziral je tudi strog sodni sistem. Na novoosvojenih ozemljih so ga sprejemali različno: v egiptu so ga imeli za velikega dobrotnika, Grki pa so ga sovražili.

Značilnosti najpomembnejših bitk:

BITKA NA MARATONSKEM POLJU

Dejstva:

- 70.000 Perzijcev in 600 ladij ter 10.000 Atencev

“/.../ Perzijci so odpluli v Atiko in legli nanjo kakor kobilice, misleč, da bodo z Atenci hitro opravili /.../ Ko so Atenci to slišali, so sami odšli v Maraton. Poveljstvo nad četami je imel strateg Miltiad/.../ Ko so Atenci še načrtovali bitko, so v Šparto kot svojega glasnika odposlali Feipiada... LE ta se je zglasil pri špartanski vladi in rekel: “Lakedaimonci, Atenci vas prosijo, da pridete na pomoč/.../ Lakedaimonci so sklenili, da boso Atencem poslali pomoč, vendar/.../ne takoj, ker se ne bi radi prekršili zoper zakon: bil je namreč še le deveti dan v prvi polovici meseca, ko luna še ni polna, ne smejo kreniti z vojsko na pot. Zato so čakali ščipa. Atencem pa /.../ so prišli Platajci na pomoč s vso svojo vojno silo /.../

Herodot iz Halikarnasa:Zgodbe. Ljubljana. 1955, knjigaVI. str.98)

“/.../ Po ščišu je prišlo v Atene 2000 Lakedaimoncev /.../ Iz Šparte v Atiko so potrebovali samo 3 dni, ker so hoteli priti še pred odločitvijo. Bitko so seveda zamudili, kljub temu bi bili radi videli Perzijce. Odšli so v Maraton ter si jih ogledali. Nato so Atence pohvalili za temeljito delo in se vrnili domov /.../

(Herodot iz Halikarnasa:Zgodbe. Ljubljana. 1955, knjigaVI. str.102)

“/.../ Miltiad je poslal tekača s sporočilom o zmagi v Atene in pohitel z vojsko nazaj, da bi se ponovno postavil proti Perzijskim četam. Ko so se Perzijci bližali obrežju, so zagledali Miltiada, ki je tako obvladoval položaj, da ni bilo mogoče pristati. Zato so se perzijci umaknili. Tekoč Filipad pa je medtem pretekel 42 km dolgo pot od Maratona do Aten. Izsopel je novico: Zmagali smo!”, potem pa se je zgrudil mrtev.

(Herodot iz Halikarnasa:Zgodbe. Ljubljana. 1955, knjigaVI. str.102)

BITKA V OŽINI TERMPOPILE

Dejstva:

- 11500 združenih Grkov in 270 000 Perzijcev + njihovih zaveznikov

“/.../ Do povratnega ognja je prišlo kmalu. Perzijci so prek Malo Azije in bosporske ožine poslali v Grčijo veliko vojsko, ki jo je na morju spremljala mornarica. V začetku te vojne pa so se lepo izkazali Špartanci. Pod vodstvom svojega kralja Leonidasa so zasedli za prehod iz severne v srednjo Grčijo zelo pomembno ožino Termopile. Vendar pa je grški izdajalski kmet Perzijcem pokazal pot za obhod. Kljub temu je nekaj sto špartanskih vojakov ta pomemben prehod (najkrajša pot do Aten) pogumno branilo do zadnjega moža pred ogromno perzijsko vojsko. Pred tem pa jim je uspelo izreči še kakšnega od svojih slavnih odgovorov. Ko je perzijski odposlanec zaman pozival Špartance k vdaji in jih ob tem strašil s tem, da je perzijskih vojakov toliko, da bodo njihove izstreljene puščice zatemnile sonce, de dobil Špartancem primeren odgovor: “Tem bolje, bojevali se bomo v senci.” Perzijcem je uspelo razdejati Atiko, vdreti v Atene in jih požgati, je pa Atnecem uspelo pravočasno umakniti prebivlastvo iz mesta.

(Andrej Vovko:Nasmejana zgodovina Ljubljana.DZS 200. str. 36)

BITKA PRI SALAMINI

Dejstva:

- 370 grških ladij in 800 perzijskih ladij

- Pojdi na naslednji list☺ -

NAMESTO TELEVIZIJE

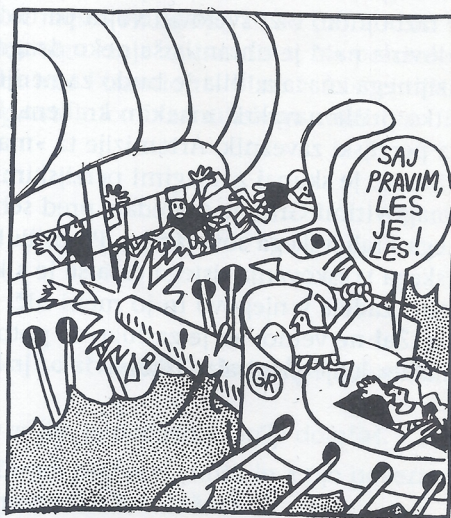
Če bi perzijski cesar Kserkses živel danes, bi po vsej verjetnosti ure in ure presedel pred televizijskim ekranom in bi se za vladanje ter vojskovanje kaj prida ne menil. Vprašujete me, kako to vem. Malo potrpite, vse vam bom razložil.

V prejšnjem poglavju smo si skupaj ogledali, kako so Perzijci, ki jih je vodil Kserkses osebno, uspešno začeli svoje »povratno srečanje« z Grki. Potem ko so z velikimi težavami premagali junaške Leonidove Špartance, so prodrli do Aten, jih osvojili in požgali, vendar pa so se skoraj vsi Atenci pred tem že umaknili iz mesta. Kljub temu je šlo Atencem pošteno za nohte in za nasvet so se obrnili kam drugam kot v Delfe. Verjetno je bil prvi honorar, ki so ga nakazali, prenizek, tako da tudi s prvim delfskim odgovorom niso bili zadovoljni. Honorar so povečali in dobili naslednji pitijski odgovor: »Branite se za lesenim zidom«.

Odgovor je sprožil veliko razpravo, ki jo je končal atenski voditelj Temistokles. Ta je bil kot velik zagovornik gradnje atenske vojne mornarice seveda prepričan, da imajo v Delfih v mislih ladje. Tako je zbral vojno ladjevje v ožini med polotokom Atiko, na katerem so Atene, in otokom Salamina. Prebrisani Temistokles je nato kot skrivnostni perzijski prijatelj sporočil Kserksu »zanesljivo novico«, da so se Grki pri Salamini med seboj sprli in hočejo pobegniti,

zato naj jih čim prej napade. Kot se spomnite, je precej podobno zvijačo pri isti Salamini že pred njim upora bil atenski voditelj Solon.

Lahkoverni Kserkses je padel v nastavljeno past in pripeljal svoje ladjevje. Zase si je na najvišjem delu obale pripravil zlat prestol, od koder bi udobno kot danes kakšno smučarsko ali teniško tekmovanje spremljal »neposredni prenos« zmage svoje mornarice. Zgodovina nam ni ohranila, kaj vse je na glas povedal, ko je spremljal najprej hud poraz in nato sramoten beg svojega »nepremagljivega« ladjevja.

Kaj je Salamina?

- A Začinjena grška jed, ki je Perzijcem obležala v želodcu.
- B Otok blizu Aten, kjer je grška mornarica premagala perzijsko.
- C Žena poveljnika Temistokla, pred katero je pobegnil na morje.
- Č Dežurna delfska svečenica, ki je izrekla prerokbo o lesenem zidu.

ZLATA DOBA ATEN

Atiško delsko pomorska zveza

Po koncu vojn je perzijska nevarnost še vedno grozila, zato so Atenci ustanovili Atiško delsko pomorsko zvezo, ko je vojaško povezovala številne polise. Vsi člani so plačevali letni prispevek, ki naj bi bil namenjen za pripravo obrambe ob morebitnem ponovnem perzijskem napadu. Atene so zaveznice prepričale, da je najvarneje, če denar hranijo v Atenah, zato so skupno blagajno prenesele iz otoka Delos v atene. To za zvezo ni bila najboljša poteza, saj so Atene denar izkoriščati za lastne namene. Z njim so obnavljali porušene stavbe, pospeševali obrt in trgovine, obnovili so pristanišče Pirej in atensko Akropolo. V polisih so se zbirali najimenitnejši znanstveniki in umetniki. Atene so v tem času (vodil jih je znameniti strateg Periklej) zažarele v vsem svojem sijaju, zato to obdobje imenujemo zlato dobo Aten.